

takoder. Oni, kao graničari, zovu zemlju, u koju su išli služiti bečkoga cesara pod Radeztkim i t. d., *Tálija*¹. Taj oblik poznaju i stari pisci, kao Kašić, Kavanjin, Nalješković i t. d. Zemlja *Talija* spominje se i u Karadžićevim narodnim pjesmama.

Današnji ortografski zakonodavci određuju ovako: Boranić u Pravopisu, 10. izd., poznaje samo bifurkaciju *Italija* prema *Talijan talijanski*, dok Belić, Pravopis, 232 unificira *Italijan* (taj oblik ne pominje doduše), *italijanski* prema *Itálija*.

Postavlja se pitanje, kako treba da se drži čistilac jezika ili purist u ovom slučaju, koji je prema gornjem izvodenju uvjetovan historijski. Po mome mišljenju tu ne može biti propisivano ujednačenje. Mora se prepustiti simbiozi, zajedničkom životu, koji traži dulje vrijeme, dulji vremenski period, da bi proveo ujednačenje. Borbe, bilo lingvističke ili nacionalističke, u ovom pravcu posve su suvišne i znače gubitak vremena, koje se može upotrebiti na korisnije zadatke.

Oblik bez početnog *i-* prema *Italia italiciano* nije naša kreacija, nego je kreacija Furlana, naših najbližih romanskih susjeda na Zapadu. Njihov leksikograf Pirona², 1167, zabilježio je *Talián* kao pridjev i imenicu, koju Furlani upotrebljavaju ne za sebe, nego za sve one Talijane, koji nisu Furlani, čak i za Mlečane. Odatle prave svoje izvedenice na *-ot: talianót* za one Talijane, koji su došli u Furlaniju iz talijanske zone između rijeka Livenza i Piave. S augmentativnim sufiksom na *-on* *Talianón* (upor. naše *madárön* prema *Madár*) znači Furlanima talijanskoga patriotu onoga, koji se zove *Italianissimo*, upravo iredentistu. Izvedenice *Tálija*, *talijanski*, *Talijánac* pored *Taliján* prema *Talijánka* u našem su jeziku upravo furlanske posudenice, koje su se uvriježile. Izmjena je

¹ Ovako se prema prof. Hrasti govori i na Susku, kvarnerskom otoku, koji je očuvao staru čakavštinu.

² Giulio Andret Pirona: Ercole Carletti, Giov. Batt. Corgnali, Il nuovo Pirona. Vocabolario friulano. Udine, 1935.

nastala kod imena zemlje i države zbog ujedinjenja Italije, koje je novijeg datuma. Prema tome tu se ne da ništa mijenjati *Italija*, *Italiján*, *italijanski*, *Italijánka* neologizmi su, danas usvojene strane riječi.

Takva je lingvistička situacija, kad se gleda očima lingvista učenjaka. O tome mora da vodi računa i jezični čistilac, koji hoće da ujednačuje.

P. Skok

MOJE KOLEGE ILI MOJI KOLEGE?

Često čujemo od školovanih ljudi na pr. rečenicu: *Moji kolege su vrijedni*. Takvo slaganje imenice *kolega* s atributom i promjenljivim dijelom predikata u množini čuo sam često u Zagrebu i od ljudi, za koje treba pretpostaviti da dobro poznaju naš narodni i književni jezik. Nameće nam se pitanje, je li to pravilno ili nije.

T. Maretić u Gramatici i stilistici hrv. ili srp. književnog jezika, Zagreb 1931., na str. 367.—370. govori o sročnosti imenica muškoga roda na *-a*. U primjerima, koje on tamo navodi, takve se imenice u jedini slažu kao imenice muškoga roda. To potvrđuju i primjeri iz suvremenog govornog jezika: *Njegov sluga danas je bolestan. Što hoće ovaj besposlica? Pravedan starješina uvijek pravo sudi. Vojvoda je dobar i pošten. Listonoša je donio danas više pisama. Takav je slučaj uvijek, kad se imenica na *-a* odnosi na mušku osobu, ali se ona može odnositi u isto vrijeme na mušku i žensku osobu ili samo na žensku osobu. U takvim primjerima te se imenice u jedini obično slažu kao imenice ženskoga roda. On je nekakva budala. Ivan je velika luda. To ti je teška pijanica. Kakva je to pijandura? To je ljuta varalica. Milica je moja mušterija. Petar je moja mušterija.*

U množini je uz takve imenice atribut i promjenljivi dio predikata, koji može imati oblik za muški i ženski rod, samo u ženskom rodu, ako je u istoj rečenici. Pored Maretićevih primjera, većinom iz

narodnih pjesama i iz Vukovih i Daničićevih djela, to potvrđuju i brojni primjeri iz djela naše novije književnosti: *Ajte amo, sluge moje* (I. Mažuranić). *Hitre sluge poslušajte* (I. Mažuranić). *Poranile tri vojvode bojne* (Nar. pj.). *Pa gdje vidje kakav plijen haračlije ljute vuku* (I. Mažuranić). *Pa rasturi haračlije ljute* (I. Mažuranić). *Otud idu tri age careve* (Nar. pj.). *Pa to i age govorile* (Mulabdić). *U zatvoru posjećuju je otmjene gospode i sve moguće dangube* (Tresić-Pavičić). *To su vam prave dangube* (Veber-Tkačević). *Kad ja giedam tolike ašigdzije* (Vraz).

U književnim djelima dvadesetoga stoljeća i u suvremenoj književnosti ne provodi se uvijek slaganje tih imenica ni u množini po gramatičkom, nego po prirodnom rodu: *Kao da tamo nema Lupčeka i da se tu ne kese ovi barabe* (M. Krleža: »Hrvatski bog Mars«) *Ovi posljednji ili bijahu njegovi, kako ih on nazivaše »kolege«* (A. Kovačić: »U registraturi«). *Sutradan su došla dvojica njegovih kolega* (S. Kolar: »Ili jesmo ili nismo«). I u zadnjem primjeru imamo slaganje imenice *kolega* u množini po prirodnom rodu, jer je inače pisac mogao reći i: *Sutradan su došle dvije njegove kolege*. On je upotre-

bio brojnu imenicu *dvojica*, koja se uvijek odnosi na dvije muške osobe. Takvih primjera ima u našoj suvremenoj književnosti više. Baš ta imenica *kolega* voli i u množini logično slaganje, t. j. slaganje po prirodnom rodu, a ne po gramatičkom. Za njom se povode i druge imenice ovoga tipa, kako nam svjedoči primjer Krležin. Takvo je slaganje imenice *kolega* razumljivo, jer se ona odnosi samo na mušku osobu; za žensku osobu imamo oblik *kolegica*. Maretić je u »Gramatici« na str. 369. naveo više primjera, u kojima se imenice muškoga roda i u množini, ali ono, što se s njima slaže, stoji u drugoj rečenici, a ne u istoj, dakle nešto dalje od subjekta: *Serdari su ondje sad pandurske starješine (kao buljubaše), koji tjeraju rdave ljude. Onda on raspiše svijem starješinama, da ostave sve, što su gdje zauzeli*.

Primjeri iz novije književnosti i iz govornog jezika upućuju na to, da se i u istoj rečenici počinje provoditi logično slaganje tih imenica u množini analogijom prema logičnom slaganju u jednini. Čini se, da će jezik tu pojavu u tome pravcu sve više razvijati. M. Hraste

OSVRTI

»KRUGOVI« U SVIJETLU PRAVOPISA

Prošlo je već vrijeme, kad je na »Krugove« trebalo gledati dobrohotnom blagošću, da mlada i nježna biljčica uhvati korijen i procvate. Stabalice je naraslo, očvrstnulo i razgranalo se, pa dođoše već s raznih strana vrtlari, koji potkresaše, što je bilo prebujno, otkinuše kakvu suhu grančicu i izliječiše gdje koju bolest. Tek na jezik i pravopis toga časopisa nije se dosad nitko osvrnuo. Prozorit ću stoga nekoliko riječi i o »pravopisu« »Krugova«, dok se na jezik (s gramatičke i stilističke strane) ne ću osvrutati. Ne znači to, dakako, da tu nema gramatičkih i stilističkih pogrešaka. U pogledu poštivanja

osnovnih zasada normativne gramatike moglo bi se »Krugovima« štošta prigovoriti. Našao bi se tako, na priliku, *pretinac za kojega* (mj. koji) *nije znao i neophodna duhovna rekvizita*, imenica *četvrt* postala je muškog i srednjeg roda, jer se u istoj imenici slaže s njome pridjev u muškom i srednjem rodu (*iduci i ispunjeno*), krnji infinitiv (*prepustit*) stoji u proznom sastavku, mjesto *trista* piše se *tristo*, da ne spominjemo *puteve i pošto* s uzročnim značenjem, kojemu neki u zadnje vrijeme daju građansko pravo u jeziku. Kad bi se pak gledalo na stilističke vrline i nedostatke spomenutog časopisa, onda bi, naravno, trebalo reći, da